

**Міністерство освіти і науки України
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського**

ISSN 2521-1293 (друкована версія)
ICV 2017: 53.20
DOI 10.31652/2521-1307
DOI 10.31652/2521-1307-2018-27-13-143

*Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 23853-13693ПР від 03.04.2019*

**НАУКОВІ ЗАПИСКИ
Вінницького державного
педагогічного університету
імені Михайла Коцюбинського.**

**Серія: Філологія
(мовознавство)**

Випуск 28

Вінниця – 2019

УДК 80/82 (062.522)
В 48

ISSN 2521-1293 (друкована версія)
ICV 2017: 53.20
DOI 10.31652/2521-1307
DOI 10.31652/2521-1307-2018-27-13-143

В 48 Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : збірник наукових праць / гол. ред. І. Я. Завальнюк. Вінниця : ТОВ «фірма Планер», 2019. Вип. 28. 160 с.

Затверджено як друковане періодичне видання, що входить до Переліку наукових фахових видань України (додаток 12 до наказу Міністерства освіти і науки України 16.05.2016 № 515)

Рекомендувала до друку Вчена рада Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 12 від 19.06.2019).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Завальнюк І. Я., доктор філологічних наук, професор (Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця) (головний редактор);

Гороф'янюк І. В., кандидат філологічних наук, доцент (Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця) (заступник головного редактора);

Прокопчук Л. В., кандидат філологічних наук, доцент (Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця) (відповідальний секретар);

Барань С. Б., кандидат філологічних наук, доцент (Закарпатський угорський інститут імені Ф. Ракоці ІІ, м. Берегове);

Горденська К. Г., доктор філологічних наук, професор (Інститут української мови НАН України, м. Київ);

Забужанська І. Д., кандидат філологічних наук (Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця);

Іваницька Н. Б., доктор філологічних наук, професор (Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету, м. Вінниця);

Іваницька Н. Л., доктор філологічних наук, професор (Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця);

Романюк С., доктор габілітат, професор (Варшавський університет, м. Варшава, Польща);

Рамбішевська Д., доктор габілітат, професор (Інститут славістики Польської академії наук, м. Варшава, Польща);

Струганець Ю. Б., кандидат філологічних наук (Тернопільський національний педагогічний університет ім. В. Гнатюка, м. Тернопіль);

Харченко С. В., доктор філологічних наук, доцент (Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ);

Шабат-Савка С. Т., доктор філологічних наук, доцент (Чернівецький національний університет імені Івана Федьковича, м. Чернівці);

Шинкарук В. Д., доктор філологічних наук, професор (Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ);

Ямчинська Т. І., кандидат філологічних наук, доцент (Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця).

РЕЦЕНЗЕНТИ

Вінтонів М. О., доктор філологічних наук, професор (Київський університет імені Бориса Грінченка, м. Київ);

Костусяк Н. М., доктор філологічних наук, професор (Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк)

Адреса редакційної колегії:

21101, м. Вінниця, вул. Острозького, 32, факультет філології й журналістики імені Михайла Стельмаха
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського; тел. (0432) 275-589.
e-mail: naukovizap@gmail.com; <https://sites.google.com/site/naukzapmovoznavstvo>.

Статті подано в авторській редакції.

Під час використання матеріалів збірника покликання на «Наукові записки» є обов'язковим.

УДК 80/82 (062.522)

© Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 2019

© Автори статей, 2019

**Ministry of Education and Science of Ukraine
Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University**

ISSN 2521-1293 (print)

ICV 2017: 53.20

DOI 10.31652/2521-1307

DOI 10.31652/2521-1307-2018-27-13-143

*Certificate of state registration printed media
Serie KB № 23853-13693ІІР від 03.04.2019*

**SCIENTIFIC NOTES
of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi
State Pedagogical University.**

**Series: Philology
(Linguistics)**

Nr 28

Vinnytsia – 2019

УДК 80/82 (062.522)

В 48

ISSN 2521-1293 (print)

ICV 2017: 53.20

DOI 10.31652/2521-1307

DOI 10.31652/2521-1307-2018-27-13-143

B 48 Scientific Notes of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University. Series: Philology (linguistics) : collection of scientific works / Editor-in-Chief Inna Zavalniuk. Vinnytsia : Company «firm Planer», 2019. Nr. 28. 160 p.

Approved as a printed periodical to the list of scientific professional editions of Ukraine (addition 12 to the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine 16.05.2016 № 515).

Recommended by the Academic Council
of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (protocol № 12 from 19.06.2019).

EDITORIAL BOARD

Zavalniuk I., doctor of philological sciences, professor (Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine) (Editor-in-Chief);

Horofyanyuk I., candidate of philological sciences (Ph.D.), associate professor (Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine) (Coordinating Editor);

Prokopchuk L., candidate of philological sciences (Ph.D.), associate professor (Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine) (Responsible Secretary);

Baran I., candidate of philological sciences (Ph.D.), associate professor (Ferenc Rákóczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Beregszász Transcarpathia, Ukraine);

Horodenska K., doctor of philological sciences, professor (Institute of the Ukrainian language of Ukrainian National Academy of Science, Kyiv, Ukraine);

Ivanytska N., doctor of philological sciences, professor (Vinnytsia Institute of Trade and Economics of Kyiv National University of Trade and Economics, Vinnytsia, Ukraine);

Ivanytska N., doctor of philological sciences, professor (Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine);

Kharchenko S., doctor of philological sciences, associate professor (National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine);

Romanyk S., doctor habilitat, professor (University of Warsaw, Warsaw, Poland);

Rambishevskaya D., doctor habilitat, professor (Institute of Slavic Studies, Polish Academy of Sciences, Warsaw, Poland);

Shabat-Savka S., doctor of philological sciences, associate professor (Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, Ukraine);

Shynkaruk V., doctor of philological sciences, professor (National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine);

Struhanets Yu., candidate of philological sciences (Ph.D.) (Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University, Ternopil, Ukraine);

Yamchynska T., candidate of philological sciences (Ph.D.), associate professor (Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine);

Zabuzhanska I., candidate of philological sciences (Ph.D.) (Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University, Vinnytsia, Ukraine).

REVIEWERS

Vintoniv M., doctor of philological sciences, professor (Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, Ukraine);

Kostusyak N., doctor of philological sciences, professor (Lesya Ukrainka Eastern European National University, Lutsk, Ukraine).

Address of editorial board:

Ukraine, 21101, Vinnytsia, Ostrozhskogo street 32, Faculty of Philology and Journalism
named after Mykhailo Stelmakh of Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University;
tel. +380(0432)275589; e-mail: naukovizap@gmail.com; <https://sites.google.com/site/naukzapmovoznavstvo>.

УДК 80/82 (062.522)

© Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical
University, 2019

© Authors of articles, 2019

**Министерство образования и науки Украины
Винницкий государственный педагогический университет
имени Михаила Коцюбинского**

ISSN 2521-1293 (печатная версия)

CV 2017: 53.20

DOI 10.31652/2521-1307

DOI 10.31652/2521-1307-2018-27-13-143

*Свидетельство про государственную
регистрацию печатного средства
массовой информации*

Серия КВ № 23853-13693ПП від 03.04.2019

**НАУЧНЫЕ ЗАПИСКИ
Винницкого государственного
педагогического университета имени
Михаила Коцюбинского.**

**Серия: Филология
(языкознание)**

Выпуск 28

Винница – 2019

УДК 80/82 (062.522)
В 48

ISSN 2521-1293 (печатная версия)
ICV 2017: 53.20
DOI 10.31652/2521-1307
DOI 10.31652/2521-1307-2018-27-13-143

В 48 Научные записки Винницкого государственного педагогического университета имени Михайла Коцюбинского. Серия: Филология (языкознание) : сборник научных трудов / гл. ред. И. Я. Завальнюк. Винница : ТОВ «фирма Планер», 2019. Вып. 28. 160 с.

Утверждено как печатное периодическое издание, которое входит в Перечень научных профессиональных изданий Украины (приложение 12 к приказу Министерства образования и науки Украины 16.05.2016 № 515).

Рекомендовал к печати Ученый совет Винницкого государственного педагогического университета имени Михайла Коцюбинского (протокол № 12 от 19.06.2019).

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

Завальнюк И. Я., доктор филологических наук, профессор (Винницкий государственный педагогический университет имени Михайла Коцюбинского, г. Винница) (главный редактор);

Горофянюк И. В., кандидат филологических наук, доцент (Винницкий государственный педагогический университет имени Михайла Коцюбинского, г. Винница) (заместитель главного редактора);

Прокопчук Л. В., кандидат филологических наук, доцент (Винницкий государственный педагогический университет имени Михайла Коцюбинского, г. Винница) (ответственный секретарь);

Барань Е. Б., кандидат филологических наук, доцент (Закарпатский венгерский институт имени Ф. Ракоци II, г. Берегово);

Городенская Е. Г., доктор филологических наук, профессор (Институт украинского языка НАН Украины, г. Киев);

Забужанская И. Д., кандидат филологических наук (Винницкий государственный педагогический университет имени Михайла Коцюбинского, г. Винница);

Иваницкая Н. Б., доктор филологических наук, профессор (Винницкий торгово-экономический институт Киевского национального торгово-экономического университета, г. Винница);

Иваницкая Н. Л., доктор филологических наук, профессор (Винницкий государственный педагогический университет имени Михайла Коцюбинского, г. Винница);

Романюк С., доктор хабилитат, профессор (Варшавский университет, г. Варшава, Польша);

Рамбишевская Д., доктор хабилитат, профессор (Институт славистики Польской академии наук, г. Варшава, Польша);

Струганец Ю. Б., кандидат филологических наук (Тернопольский национальный педагогический университет им. В. Гнатюка, г. Тернополь);

Харченко С. В., доктор филологических наук, доцент (Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, г. Киев);

Шабат-Савка С. Т., доктор филологических наук, доцент (Черновицкий национальный университет имени Ивана Федьковича, г. Черновцы);

Шинкарук В. Д., доктор филологических наук, профессор (Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, г. Киев);

Ямчинская Т. И., кандидат филологических наук, доцент (Винницкий государственный педагогический университет имени Михайла Коцюбинского, г. Винница).

РЕЦЕНЗЕНТЫ

Винтонив М. А., доктор филологических наук, профессор (Киевский университет имени Бориса Гринченко, г. Киев);

Костусяк Н. Н., доктор филологических наук, профессор (Восточно-европейский национальный университет имени Леси Украинки, г. Луцк).

Адрес редакционной коллегии:

Украина, 21101, г. Винница, ул. Острожского, 32, факультет филологии и журналистики имени Михайла Стельмаха Винницкого государственного педагогического университета имени Михайла Коцюбинского;

тел. (0432) 275-589; e-mail: naukovizap@gmail.com; <https://sites.google.com/site/naukazapmovoznavstvo>.

Статьи поданы в авторской редакции.

При использовании материалов сборника ссылки на «Научные записки» являются обязательными.

УДК 80/82 (062.522)

© Винницкий государственный педагогический университет имени Михайла Коцюбинского, 2019

© Авторы статей, 2019

ЗМІСТ

I. Актуальні питання теорії мови	13
Боровська Олена, Підпала Вікторія	
Проблема частиномовної класифікації в сучасному мовознавстві.....	13
Богатько Валентина, Кухар Ніна	
До проблеми вивчення мовної особистості студента педагогічного закладу вищої освіти.....	24
Крохмальна Галина	
Окремі аспекти ідіостилю в художньому та науковому текстах.....	31
Шмуля Любов	
Мовна картина світу як результат пізнання та концептуалізації об'єктивної дійсності... ..	39
II. Функційна семантика лексичних одиниць. Теорія номінації.....	46
Горобець Алла	
Сенсорика часу як репрезентант ідіостилю Михайла Стельмаха (на матеріалі роману «Чотири броди»).....	46
Остратюк Наталя	
Психологічне та лінгвістичне обґрунтування виділення лексико-семантичного поля дієслів відчуття.....	55
Павлушенко Ольга	
Асоціативне поле концепту <i>Різдво</i> в мовомисленні краян Поділля.....	65
III. Лінгвістика тексту. Стилiстичні та контекстуальні вияви лексичних і граматичних одиниць	72
Вакалюк Іванна	
Функціонально-семантичні особливості префіксальних морфем як засобів вираження мультіплікативності в сучасній українській літературній мові.....	72
Клак Оксана	
Склад і структура мікрополя прикметників зі значенням ставлення людини до праці....	84
Ковкіна Євгенія	
Ретермінологізація як спосіб творення термінів криміналістичної експертизи.....	94
IV. Мова сучасних ЗМІ	102
Горобець Інна	
Повтор заголовка тексту в мові сучасної української газетної періодики.....	102
Гузенко Світлана	
Складне речення як засіб реалізації мовленнєвого впливу в українських рекламних слоганах.....	109
Прокопчук Людмила	
Пунктуаційні анормативи в регіональних медіатекстах.....	116

V. Проблеми діалектології та ономастики.....	123
Гороф'янюк Інна	
Лінгвістичне портретування центральноподільських говірок української мови.....	123
Мельник Оксана	
Особливості партіонімів Вінниччини.....	130
Павликівська Наталія	
«Позивні» як антропоніми вторинної номінації.....	139
Чорноус Оксана	
Типології українських прізвищ на початку ХХ століття.....	147
ІНФОРМАЦІЯ ДЛЯ АВТОРІВ	155

CONTENTS

I. Current issues of linguistic theory	13
Borovska O., Pidpala V.	
The problem of the part of speech classification in the modern linguistics.....	13
Bohatko V., Kukhar N.	
To the issue of language personality of the student of a teacher-training higher educational institution.....	24
Krokhmalna H.	
Some aspects of idiostyle in fiction and scientific texts.....	31
Shmulia L.	
Language picture of the world as a result of reality cognition and conceptualisation	39
II. Functional semantics of lexical units. The theory of nomination	46
Horobets' A.	
Time sensor as a representative of the Michael Stelmakh's idiostyle (on the linguistic material of the novel «Four fords»).....	46
Ostratiuk N.	
Psychological and linguistic ground of selection of lexico-semantic field of the sense verbs.....	55
Pavlushenko O.	
The associative field of the concept <i>Christmas</i> in the language of the Podillia citizens...	65
III. Text linguistics. Stylistic and contextual manifestations of lexical and grammatical units	72
Vakaliuk I.	
Functional-semantic features of prefixal morphemes as means of expression of multiplicativity in the modern Ukrainian literary language.....	72
Klak O.	
The composition and structure of the microfield of adjectives indicating the man's attitude to work.....	84
Kovkina E.	
Reterminologization as a way for creating terms of criminalistic expertise.....	94
IV. The language of modern media	102
Horobets I.	
Headline repetition in the language of modern Ukrainian newspapers.....	102
Huzenko S.	
Complex sentence as a means of implementing speech influence in Ukrainian advertising slogans.....	109

Prokopchuk L.	
Punctuating abnormalities in the regional media.....	116
V. Issues of dialectology and onomastics	123
Gorofyanyuk I.	
Linguistic portrate of the Central Podillya dialects of the Ukrainian language.....	123
Melnyk O.	
The peculiarities of partionims in the Vinnytsia region.....	130
Pavlykivska N.	
“Call signs” as anthroponyms of the secondary nomination.....	139
Chornous O.	
Typologies of Ukrainian surnames at the beginning of the XX century.....	147
INFORMATION FOR AUTHORS.....	155

СОДЕРЖАНИЕ

I. Актуальные вопросы теории языка.....	13
Боровская Елена, Пидпала Виктория	
Проблема классификации частей речи в современном языкознании.....	13
Богатько Валентина, Кухар Нина	
К проблеме изучения языковой личности студента педагогического заведения высшего образования.....	24
Крохмальная Галина	
Отдельные аспекты идиостиля в художественных и научных текстах.....	31
Шмуля Любовь	
Языковая картина мира как результат познания и концептуализации объективной действительности.....	39
II. Функциональная семантика лексических единиц. Теория номинации.....	46
Горобец Алла	
Сенсорика времени как репрезентант идиостиля Михаила Стельмаха (на материале романа «Четыре брода»).....	46
Остратюк Наталья	
Психологическое и лингвистическое обоснование выделения лексико-семантического поля глаголов ощущения.....	55
Павлушенко Ольга	
Ассоциативное поле концепта <i>Рождество</i> в языковом мышлении жителей Подолья....	65
III. Лингвистика текста. Стилистические и контекстуальные проявления лексических и грамматических единиц.....	72
Вакалюк Иванна	
Функционально-семантические особенности приставок как средств выражения мультипликативности в современном украинском литературном языке.....	72
Клак Оксана	
Состав и структура микрополя имен прилагательных со значением отношения человека к труду.....	84
Ковкина Евгения	
Ретерминологизация как способ формирования терминов кримналистической экспертизы.....	94
IV. Язык современных СМИ.....	102
Горобец Инна	
Повтор заголовка текста в языке современной украинской газетной периодики.....	102
Гузенко Светлана	
Сложное предложение как способ реализации речевого воздействия в украинских рекламных слоганах.....	109

Прокопчук Людмила	
Пунктуационные аномалии в региональных медиатекстах.....	116
V. Проблемы диалектологии и ономастики.....	123
Горофянюк Инна	
Лингвистическое портретирование центральноподольских говоров украинского языка.....	123
Мельник Оксана	
Особенности партионимов Винницкой области.....	130
Павликивская Наталия	
«Позывные» как антропонимы вторичной номинации.....	139
Черноус Оксана	
Типологии украинских фамилий в начале XX века.....	147
ИНФОРМАЦИЯ ДЛЯ АВТОРОВ	155

II. ФУНКЦІОНА СЕМАНТИКА ЛЕКСИЧНИХ ОДИНИЦЬ. ТЕОРІЯ НОМІНАЦІЇ

УДК 811.161.2' 373

DOI 10.31652/2521-1293-2019-28-46-55

СЕНСОРИКА ЧАСУ ЯК РЕПРЕЗЕНТАНТ ІДІОСТИЛЮ МИХАЙЛА СТЕЛЬМАХА (НА МАТЕРІАЛІ РОМАНУ «ЧОТИРИ БРОДИ»)

Алла Горобець

Вінницький національний аграрний університет

Україна, м. Вінниця, вул. Сонячна, 3

e-mail: allagor1992@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2212-6416

Статтю присвячено визначенню асоціативних зв'язків часономенів із сенсорними відчуттями: слухом, зором, смаком, дотиком та запахом. Визначено стилістичну роль використаних сенсорних асоціацій для сприймання тексту читачем, а також для вираження авторської індивідуальності. Проаналізовано особливості дії слів-подразників на рецептори читача через авторську мову. Схарактеризовано основні типи сенсорних характеристик часових понять на мовному матеріалі роману «Чотири броди»: орієнтування в просторі, смакові, одоративні (нюхові), оказіональні (зорові), тактильні (дотикові), слухові (власне слухові та аудіальні).

***Ключові слова:** сенсорні характеристики часу, темпоральність, асоціативне поле, асоціативні зв'язки, слово-подразник.*

СЕНСОРИКА ВРЕМЕНИ КАК РЕПРЕЗЕНТАНТ ИДИОСТИЛИЯ МИХАЙЛА СТЕЛЬМАХА (НА МАТЕРИАЛЕ РОМАНА «ЧЕТЫРЕ БРОДА»)

Алла Горобець

Винницкий национальный аграрный университет

Украина, Винница, ул. Солнечная, 3

e-mail: allagor1992@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2212-6416

Статья посвящена определению ассоциативных связей часономенів с сенсорными ощущениями: слухом, зрением, вкусом, осязанием и запахом. Определены стилистическую роль использованных сенсорных ассоциаций для восприятия текста читателем, а также для выражения авторской индивидуальности. Проанализированы особенности действия слов-раздражителей на рецепторы читателя через авторскую речь. Охарактеризованы основные типы сенсорных характеристик временных понятий на языковом материале романа «Четыре брода»: ориентирование в пространстве, вкусовые, одоративные (обонятельные), окказиональные (зрительные), тактильные (осязательные), слуховые.

Ключевые слова: сенсорные характеристики времени, темпоральность, ассоциативное поле, ассоциативные связи, слово-раздражитель.

TIME SENSOR AS A REPRESENTATIVE OF THE MICHAEL STELMAKH'S IDIOSTYLE (ON THE LINGUISTIC MATERIAL OF THE NOVEL «FOUR FORDS»)

Alla Horobets'

Vinnytsia National Agrarian University

Soniachna St., 3, Vinnytsia, Ukraine

e-mail: allagor1992@gmail.com

ORCID: 0000-0003-2212-6416

Associative field is a set of certain ideas about the phenomena which exist only in the thoughts of the recipient, and which are associated with his personal and individual peculiarities of perception. Consequently the word itself does not matter, if it does not cause any associations; it exists in our personal value system and has the following semantic shades that arise from our previous experiences or ideas.

In order to improve the perception of the text, the author uses certain associative images which increase the understanding of time concepts through the emergence of associations and sensations. In the novel by Mykhailo Stelmakh "Four Fords" sensory characteristics are a fairly common indicator that presents time and society. Therefore, nominations of time, processes and states associated with the philosophical category of temporality impose a certain stylistic perception of the content of the text and have the shades of taste, aroma, visual and auditory effects.

Sometimes sensory characteristics include orientation in space. In this case time concepts are actors of the action, and they are displayed as certain spiritualized objects that can overcome the distance and denote kinetic or static attitudes.

When the time senses do not perform any active action, there is something similar in appearance, smell, taste or sound to a certain individual image that appears in memory or imagination and promotes the emergence of sensations in the mind of the reader.

Among the indicated sensory characteristics the most researched are odorous features, because they have a significant impact on the perception of a particular condition or concept, and these properties remain in memory for a long time. Odoriferous characteristics are associated with most of the aromas that prevail in a particular season or part of the day.

Taste characteristics are divided into motivated and unmotivated. They occupy the smallest group in the researched novel "Four Fords".

On the pages of the novel significantly widespread are the auditory sensory characteristics of time concepts. They are divided into two types: subjective (express the process of listening) and objective (serve as an important indicator of time concepts). The word-stimulus helps to imagine the recipient, and the sounds often remind readers of certain moments and events that took place at a particular time.

Occasional characteristics of time concepts are the product of the activity of the visual analyzer of the cerebral cortex. Since most information is perceived by a person, the most common associations are related to visual activity. A huge layer of visual characteristics of time concepts takes coloring. The most used colored associations of time are blue-grey and the shades of yellow,

in particular gold. In addition, the author often resorts to anthropomorphic visual characteristics of temporality.

The tactical characteristics of temporality have their semantic field prompting the reader to deep comprehension and empathy of the fate of the literary character, since through the skillfully selected tangent characteristics the reader carries the same feeling as the hero.

Frequently there are common sensory characteristics that form double or triple intermediate types combining several kinds of sensory characteristics in one phrase.

Key words: *sensory characteristics of time, temporality, associative field, associative connections, word-stimulus.*

Постановка проблеми. Сенсорика як поняття є здебільшого об'єктом досліджень психологів, біологів із погляду фізіологічної дії подразників на різноманітні рецептори в організмі людини, що пов'язано з виникненням чи виявленням умовних чи безумовних рефлексів. Проте, як засвідчують наші спостереження, слово діє на свідомість реципієнта зі значно більшою силою, ніж, скажімо, смакові чи слухові подразники, викликаючи ті самі відчуття спочатку в його уяві, а потім і в реальності. Сенсорні характеристики категорії темпоральності ми відносимо до асоціативного поля «час», оскільки вони викликають зорові, слухові, нюхові, тактильні та смакові асоціації із часовими поняттями в уяві реципієнта і діють лише внутрішньо, індивідуально. Мовний матеріал роману «Чотири броди» Михайла Стельмаха досить різноманітний і насичений асоціативними образами часосприйняття, пов'язаними із сенсорними відчуттями, тому потребує детального вивчення.

Мета і завдання статті. Метою пропонованої розвідки є аналіз основних зв'язків у ланцюгу «СЛОВО – РЕЦЕПТОР – ВІДЧУТТЯ», що дає підстави окреслити роль слова-подразника у специфіці сприймання читачем часових категорій. Для досягнення цієї мети потрібно розв'язати такі завдання: з'ясувати особливості сприймання читачем слова-подразника, простежити можливі емоції й асоціативні зв'язки, які виникнуть у його уяві за наявності тих чи тих описових характеристик, визначити важливість застосування слів-подразників для сприймання темпоральності в художньому тексті на підставі аналізу мови роману «Чотири броди» Михайла Стельмаха.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сенсорні характеристики темпоральності досить активно виявляють себе в асоціативному полі «час». Асоціативне поле як психолінгвістичне явище досліджувала І. Ходарева [11], а часові номінації на матеріалі поетичної мови – О. Петрушенко [7]. Опис сенсорних характеристик в українській та іноземних мовах знаходимо в статтях О. Паршак [6], О. Турчак [10], у підручнику А. Мойсієнка [9]. Одоративні сенсорні характеристики слугували об'єктом дослідження В. Дятчук, І. Іншакової, Н. Ключко та Ю. Поздрань, Л. Ставицької [2; 4; 5; 8]. Аналіз тактильної поведінки мовця на матеріалі англійської художньої мови здійснено в дисертаційній праці А. Жуковської [3]. Етимологію, семантику й особливості функціонування смакових номінацій вивчала І. Гайдаєнко [1].

Виклад основного матеріалу дослідження.

Асоціативне поле – це сукупність певних уявлень про явище, які існують лише у свідомості реципієнта і пов'язані з його особистими, індивідуальними особливостями сприймання. Як наголошують дослідники, «асоціативні групи не входять в ієрархічну організацію (*тематична група – лексико-семантичне поле – лексико-семантична група – синонімічний ряд*), а пронизують у різних напрямках усю лексичну систему мови» [9, с. 22]. Не будучи семантично навантаженим, слово не викликає жодних асоціацій, а існує в нашій

особистій системі значень і має такі семантичні відтінки, які виникають на основі нашого попереднього досвіду чи уявлень. Щоб покращити сприймання художнього тексту, автор удається до нашарування певних асоціативних образів, що посилює розуміння часових понять через виникнення асоціацій, відчуттів: «текст може викликати різноманітні слухові, зорові, смакові та тактильні образи, які часто не усвідомлюються як такі, що несуть додаткову інформацію» [6, с. 197].

Сенсорні характеристики в романі Михайла Стельмаха «Чотири броди» є досить поширеним індикатором уявлення суспільства про час. Саме тому часові назви, процеси та стани, пов'язані з філософською категорією темпоральності, накладають певне стилістичне нашарування на сприйняття змісту художнього тексту і мають відтінки смаку, аромату, дотику, зорового чи слухового сприймання. Іноді до сенсорних характеристик відносять також орієнтування в просторі. У цьому разі часові поняття відображаються як певні одухотворені предмети, які можуть долати відстань і позначають кінетичні відношення: *...то від нього відходило літо, відходила дрімота колоса, відходила доля* (1, с. 210). У реченнях: *Це вже моя непевна година за деревами стоїть* (1, с. 200); *Такою посмішкою окинула його, ніби весна стала поруч із нею* (1, с. 199) аналізовані конструкції позначають статичні відношення (збереження постійного положення). Конструкція *непевна година стоїть* уміщує негативне емоційне навантаження й викликає асоціації зі смутком, тугою, острахом перед невідомим, а фрагмент *весна стала поруч із нею* вказує на асоціативний символ 'радість', 'світло', пов'язаний зі щирою посмішкою, яка випромінює доброзичливість, довірливість, та здійснює позитивний вплив на емоційний стан реципієнта.

Проте належність орієнтування в просторі до сенсорних характеристик – питання дискусійне, оскільки через виникнення певних відчуттів чи асоціацій реципієнт не завжди сприймає це явище. У цьому разі час слугує суб'єктом дії: *весна стала, відходило літо*. Виразну суб'єктність часу спостерігаємо також у реченні: *Ранок почав розгортати туман* (1, с. 124), де певний проміжок часу, виражений центральною лексемою 'ранок', є активним виконавцем дії 'почав розгортати туман', а дія не пов'язана з подоланням відстані чи збереженням статичного положення, проте має на увазі певну рухову активність. Яскравим репрезентантом суб'єктності часу є також речення: *А час ішов: то скапував з рибальського весла, то поскрипував у крилах вітряка, то відлітав у далечінь пташиним граєм* (1, с. 15), де ядерна лексема 'час' сполучається з назвами тривалих процесів 'ішов', 'скапував', 'поскрипував', 'відлітав', що вказує на закономірність зміни пір року й періодів життя на планеті через поєднання асоціацій абстрактного поняття темпоральності з конкретними різносторонніми діями, які, відповідно, указують на можливість поєднання характеристики просторового орієнтування *ішов, відлітав* із характеристикою слуху *скапував, поскрипував*.

Натомість при об'єктності часових понять час не виконує ніякої активної дії – він лише чимось подібний на вигляд, запах, смак, дотик, звук до певного індивідуального образу, що постає в пам'яті чи уяві й сприяє виникненню відчуттів у свідомості читача. Серед зазначених сенсорних характеристик найбільш дослідженими є одоративні (запах) особливості, оскільки нюхові властивості здійснюють вагомий вплив на сприймання певного стану чи поняття і найдовше зберігаються в пам'яті. В аналізованому тексті асоціативні зв'язки аромату і часу мають важливе значення, оскільки «слова на позначення запахів у результаті взаємодії з іншими елементами художнього тексту реалізують свій багатий експресивний потенціал і набувають більшої стилістичної значущості» [5].

О. Турчак зазначає, що на виявлення відчуття запаху значний вплив здійснює контекст, лексико-семантична сполучуваність, у якій вживаються ті чи ті номінації [10, с. 279], напр.: *З подвір'я різко віяло матіолою – оцим непримітним зіллям, що має в собі чи то вдовину, чи то передосінню сумовитість* (1, с. 115); *Тихо зайшла в оселю, де густо ворухиться живлющий настій літнього поля і луку...* (1, с. 237); *...торкається рукою її обличчя, її кіс, що пахнуть літом і сном* (1, с. 213). Зазвичай, темпоральність у таких реченнях виражена периферійними елементами, що вказує більше на сенсорну ознаку, ніж на власне часові поняття, хоч і не розриває їх, а утворює ефект цілісності запаху й часу. Іноді одоративна характеристика темпоральності не викликає прямих асоціацій, однак опосередковано діє на нюховий рецептор: *Пізній жнив'яний вечір, коли навіть дороги пахнуть житом* (1, с. 233), що можна відобразити зв'язком: темпоральність *пізній жнив'яний вечір* – уточнювальна частина *коли навіть дороги* – слово-подразник *пахнуть житом*. Уточнювальну частину умовно вважатимемо додатковою, оскільки це речення все ж має значення *пізній жнив'яний вечір пахне житом*. Основна функція уточнювальної частини – підсилити ефект запаху, що визначено крайньою мірою частки *навіть*.

Зазвичай, в основі одоративних характеристик темпоральності перебуває слово-подразник (або слово-стимул), яке викликає асоціації з відчуттям запаху конкретного аромату, що виникає в певний період часу і корелюється лише з ним. Подекуди спостерігаємо використання поширених сенсорних характеристик, які утворюють подвійні асоціативні зв'язки: одоративно-зорові: *Синя чаша вечірнього степу облягла їх пахоцями літа* (1, с. 192); одоративно-смакові: *Захлинався настоєм літа і туги* (1, с. 241). Отже, автор сприяє виникненню більш детальних асоціацій і сильніших асоціативних образів, адже слова-подразники умовно діють відразу на кілька рецепторів.

До основних сенсорних характеристик належать також смакові. Їх зазвичай поділяють на мотивовані й немотивовані. І. Гайдаєнко зазначає, що мотивовані позначають якість або ознаку за матеріалом: солодке, напр.: *Та солодкий час швидко минається, а приходить реальність, від якої навіть на коні не втечеш* (1, с. 240); *Я, звісно, знаю, що кожна людина має солодкий час любовців...* (1, с. 240); кисле, напр.: *Покинь, брате, свою лементажію, бо від неї і день скисне* (1, с. 218); гірке, напр.: *...вербичкою стало, шумить собі листом, цвіте, а росу має гірку. Життя!* (1, с. 232)

Немотивовані становлять ядро серед номінацій смакових відчуттів української мови, які позначають назви смакових особливостей страв, продуктів харчування, рослин [1]: полинна гіркість, напр.: *І знову ніч тривоги, і полинної гіркості, і невідомості* (1, с. 215). Як наголошує І. Гайдаєнко, немотивовані смакові характеристики переважають в українській мові, проте на матеріалі художньої мови аналізованого тексту в складі темпоральних ознак вони трапляються вкрай рідко.

Набагато активнішими на сторінках роману є слухові сенсорні характеристики часових понять. Умовно поділимо їх на *власне слухові* (суб'єктні) та *аудіальні* (об'єктні). Власне слухові виражають процес *слухати* і похідні від нього характеристики, напр.: *Як славно було раніше зустрітися з вершинами у полі, погомоніти про се, про те, прислухатись до ночі, по якій никають сонні тумани* (1, с. 228); *Правицею піднімає чарку, а вухом прислухається до тиші вечора...* (1, с. 289).

Аудіальні особливості кількісно переважають над власне слуховими і слугують важливим індикатором часових понять. Звуки, які сприймає людина, часто нагадують їй певні моменти, події, які відбувалися в конкретний час, а слово-подразник викликає в уяві реципієнта асоціації з відлунням, журчанням води тощо, напр.: *І чи то далекі роки, чи хата,*

чи колос *обізвилися* йому (1, с. 198); *Так це ж озвалася досвітня журавлина сурма!* (1, с. 211); *Це характерне хурчання озвалося в серці чоловіка далеким дитинством.* (1, с. 113).

Слухові характеристики також можуть поєднуватися з іншими, утворюючи поширені асоціативні зв'язки: okazіонально-слухові, напр.: *На пригнутих плечах її зашелестіла хвиля осіннього волосся* (1, с. 179); *Згадавши той вечір із вечорів і ті коси, що назбирували ранне місячне проміння, і вологі з довірою, з тривогою й очікуванням очі, і того джмеля, що забринів їм на довгі роки* (1, с. 190); *Оце б і собі прилягти біля колоса і під шерех стебла заснути до того світанкового багаття, чи до того вінця, яким сонце розтинає ніч* (1, с. 228).

На особливу увагу з погляду дослідження асоціативних полів заслуговує речення: *Тут саме білою хвилею цвіли гречки, підворушуючи над собою чи в собі теплу музику літа* (1, с. 286), де автор описує літо через аудіально-слухові характеристики – музику (звук), тактильні – теплу та частково торкається okazіональних особливостей білою хвилею цвіли гречки. Отже, бачимо потрійну сенсорну характеристику темпоральності: аудіально-тактильно-okазіональну.

До аудіальних характеристик відносимо не лише певні звуки, але і їхню відсутність: *серпневий мовчазний степ*, напр.: *Над серпневим мовчазним степом з густого призахідного різнобарв'я ткалась і курилась ота рожева задумана година, яку добрі люди називають – ще не вечір, але вже й не день* (1, с. 70). Аналізоване речення поєднує в собі також кілька поширених характеристик, серед яких okazіонально-тактильні: *густого призахідного різнобарв'я* та okazіонально-кінетичні: *курулась рожева година*.

Okазіональні характеристики часових понять є продуктом діяльності зорового аналізатора кори головного мозку. Оскільки найбільше інформації людина сприймає зором, то й найпоширеніші асоціації пов'язані із зоровою активністю. Величезний пласт зорових характеристик часових понять посідають колоративи. Найбільш уживаними колоративними асоціаціями часу є синьо-сірі, що містять змістове навантаження холодного спокою, напр.: *На синіх долонях вечора темним смутком горбатився старий вітряк* (1, с. 190); *І все одно треба йти до крил, які стільки напрацювалися за свій вік, що стали сизими від часу та негоди* (1, с. 186); *От і наближається він із синьої ночі, з місячної дрімоти, чи з метелиці, чи з років, наближається його подив, його сум, його радість* (1, с. 110); *Ступач отетерів, і навіть у сутінках було видно, як осінньою водою гусли його очі* (1, с. 191); *Катря пішла в сріблясто-зеленаву синь вечора* (1, с. 195); *...і проходили недавні видіння і сива давнина ще від ординських часів, про які читала та не раз чула від старих людей і Ярослава* (1, с. 35).

З-поміж колористичних okazіональних характеристик часових понять автор мимоволі згадує національну символіку українського народу – синьо-жовту, хоч і не пов'язує ці кольори з українською нацією, а лише на інтуїтивному рівні, ненав'язливо подає їх в описі природи: *На золоті неводи ланів вечір опускає синій сон* (1, с. 278); *Обабіч нього синів жовтий сон, він востаннє висипався під колосом, бо завтра-позавтра вже ляже на стерні* (1, с. 228).

Дещо специфічно в романі відбито семантику блакитного кольору, який постає світлим, мрійливим, дещо наївним, романтичним, напр.: *Він бачив далеке Килиїмське поле, і козака Голоту в бою, і ту годину, коли з блакитного вечора виїжджав червоний козак Терентій* (1, с. 214). Подібне семантичне навантаження має okazіональна колоративна характеристика, виражена авторським дієсловом «заблакитнавився»: *Уже надвечір'ям заблакитнавився день, уже й сизі тіні шугнули в клуню...* (1, с. 214); *Уже вечір міняв синю*

кирею на темну (1, с. 299). Письменник описує період доби, коли плавно день переходить у вечір, пов'язуючи його із сутінками. Зміну частин доби спостерігаємо також у реченні: *Він глянув у вікно, похитав головою зорям, що вже мінили нічну барву на досвітню* (1, с. 244). Тут не вказано, яка саме колоративна семантика властива зорям, але з контексту читач розуміє, що вночі вони яскраві, а на світанку людське око їх не може сприймати. Про наявність певних відтінків, кольорів свідчить застосування лексеми 'барву': *мінили нічну барву на досвітню* (тобто 'до світанку').

Особливе захоплення Михайло Стельмах висловлює вечірній і нічній порі, коли після важкої сільської праці персонажі роману віддаються роздумам, мріям, почуттям. Прикметним є використання часономенів *ніч* та *вечір* з епітетами зі значенням освітлення *сяйлива, місячний*: *А тепер в цю сяйливу ніч він прощався із ним, бо інакше не міг, і мав смуток, і мав радість од того прощання* (1, с. 114); *Відтепер, здається, усе його життя стало очікуванням оцих зимових місячних вечорів, з яких, наче саме кохання, виходила і приходила Мирослава* (1, с. 245). Дотичними до освітлювальної семантики є зорові характеристики часу *удень стікатиме сонце, а вночі – місяць* у реченні: *...от тільки він не жнивуватиме з ними, не пройдеться з косою, не зв'яже тугий, ошатний сніп, не поставить полукіпка, з якого удень стікатиме сонце, а вночі – місяць* (1, с. 229);

На противагу задумливості, сумовитості й холодності синьо-сірих кольорів автор уводить у художню палітру новий колоративний образ – золотистого волосся, золотого літа (перед приходом осені), золотого колосся: *Данило почав цілувати отой сніп, що тримав у собі ранок, оті очі, що тримали в собі вечорину* (1, с. 243); *Дядько Лаврін теж побачив Мирославу і журавлино пішов до неї, несучи на виду золотавість літа і передосінній смуток...* (1, с. 225); *Чи тоді сонце щедріше обмиває колоски ранньої і призахідної години, чи щось інше тут є?* (1, с. 230).

Подекуди помітний безпосередній зв'язок оказіональних колоративних характеристик із антропоморфними рисами, напр.: *Це був високий літній чолов'яга, який, здається, підвів розпатлану голову не з подушки, а з самої зими* (1, с. 231); *А тепер уже й він посивів, як довгий вік* (1, с. 199), де про похилий вік свідчить фразеологізована епітетна характеристика *літній чолов'яга*, а також асоціативний символ зимового волосся, тобто сивого, адже білий колір переважає взимку: *підняв розпатлану голову з самої зими*. Використання порівняльної конструкції *посивів, як довгий вік* конкретизує зв'язок сивого кольору з віковою ознакою людини і вказує на період життя 'старість'. Оказіональні характеристики темпоральності, які пов'язані з антропоморфністю, спостерігаємо також у реченні: *Минули роки, як весняна повінь, і знову ніби юність тобі дивиться у вічі очима молодих побратимів* (1, с. 292), де юність є суб'єктом дії: *юність дивиться*, а головною її ознакою слугують *очі молодих побратимів*, асоціації із якими виникають у пам'яті.

Тактильні характеристики темпоральності мають власне семантичне навантаження, спонукають читача до глибокого розуміння й співпереживання долі літературного героя, адже через майстерно дібрані дотикові характеристики читач виношує ті самі відчуття, що й герой. А. Жуковська зауважує, що через тактильний канал за допомогою дотиків, що є «семіотичними ємностями значень», автор передає тактильні дії читачеві, який сенсорно їх сприймає та інтерпретує [3, с. 23]. За нашими спостереженнями, однією з основних ознак тактильних характеристик темпоральності у досліджуваному творі є корелятивні відчуття 'важкість – легкість': *І досі в негоду стогнуть оці береги, бо тяжкий час ходив по них і втиснув свої сліди у пам'ять землі* (1, с. 198); *Кожний час має свої ваги* (1, с. 185); *Од партизанської кринички до нього, похитуючись од ваги років, підійшов дід Корній* (1,

с. 107); *Чоловікові на якусь мить приємно стало під цією шершавою вагою літа* (1, с. 209). У такий спосіб автор досягає ефекту співчуття, переживання, важкості у свідомості читача, використовуючи описи часових відрізків історії як важких, наповнених смутком, горем, нестатками, боротьбою: *тяжкий час ходив і втиснув свої сліди у пам'ять землі, час має свої ваги, похитуючись од ваги років, шершавою вагою літа*.

Через тактильні відчуття Михайло Стельмах стимулює виникнення відчуттів дотику до певних предметів, асоціації із якими з'являються від лексеми *волохатий*. Епітет *волохатий* зазвичай асоціюється з легкістю, м'якістю і поєднується у творі з номінативами *дитинство*, *сон*: *А до нього ніяк не дотягне своє снування отой волохатий, що так дитинство нагадає, сон* (1, с. 114); *І напрацювались, і надзвонились ви на віку, – поглянув на свої роками підсушені долоні* (1, с. 197). Як бачимо, лексема *підсушені* слугує словом-подразником, яке породжує асоціації із сухістю, зморшкуватістю і викликає негативні відчуття й емоції.

Важливо, що ту саму фразу кожен сприймає по-своєму. Цілковиту свободу вибору асоціативних символів і робочих аналізаторів автор дає читачеві в реченні: *Оце ж собі надивляюсь на колос, бо завтра-післязавтра тут буде тільки стерня, а вона вже осінь нагадає* (1, с. 230), де до зорового сприймання спонукає лексема *надивляюсь*, а конструкція *стерня нагадає осінь* торкається широкого спектру відчуттів: за дотиковою подібністю – колюча, суха; за okazіональною – колоративні характеристики (зелена або жовта), низька; за одоративною – духмяна, запашна.

Висновки дослідження та перспективи подальших наукових розвідок. Важливу роль у вивченні ідіостилію письменника посідають сенсорні характеристики, які мають прямий зв'язок із позамовною дійсністю, адже впливають на сприймання твору читачем через його власні відчуття й асоціації, які виникають у межах відповідних аналізаторів у корі головного мозку. Інакше кажучи, сприймання інформації відбувається не ззовні, а зсередини. Причому кожен по-своєму сприймає ту чи ту інформацію, вибудовує особисті асоціації, які пов'язані з попереднім досвідом чи уявою. Сенсорні характеристики часових понять у мові роману Михайла Стельмаха «Чотири броди» охоплюють просторове орієнтування, okazіональні (зорові), слухові, одоративні (нюхові), тактильні (дотикові) та смакові ознаки. Просторове орієнтування поділяється на два типи: статичний (незмінне положення) та кінетичний (переміщення в просторі). Серед okazіональних сенсорних характеристик велике місце за обсягом і значенням посідають колоративи. У художній мові роману переважають синьо-сірі кольори, наявні також відтінки жовтого, зокрема золотий. Зорові ознаки – найчисленніші серед сенсорних характеристик темпоральності роману «Чотири броди». Слухові ознаки в статті поділено на власне слухові (суб'єктні), які виражають процес слухання та аудіальні (об'єктні), які називають певні звуки, що викликають асоціації у свідомості реципієнта. Одоративні характеристики пов'язані здебільшого з ароматами, які переважають у певну пору року чи частину доби. Як відомо, запахи зберігаються в пам'яті досить тривалий час і викликають сильні асоціації. Найменш уживаними в аналізованому творі є смакові й тактильні характеристики часу. Нерідко трапляються поширені сенсорні характеристики, які утворюють подвійні чи потрійні проміжні типи, поєднуючи в одній фразі кілька видів сенсорних характеристик.

Перспективу подальших наукових розвідок убачаємо в детальному вивченні сенсорних характеристик часових понять на матеріалі художньої мови письменників

Вінниччини ХХ століття для утворення цілісної мовно-ментальної картини світобачення як значної частини асоціативного поля «час».

ЛІТЕРАТУРА

1. Гайдаєнко І. В. Назви на позначення смаку: етимологія, семантика, функціонування : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». Запоріжжя, 2002. 16 с.
2. Дятчук В. В. Як передається в мові відчуття запаху. *Культура слова*. Київ, 1978. Вип. 15. С. 35–42.
3. Жуковська А. В. Тактильна поведінка мовця в англomовному художньому дискурсі: номінативний та комунікативно-прагматичний аспекти : дис. ... кандидата філол. наук : 10.02.04. Київ, 2018. 230 с.
4. Іншакова І. Є. Специфіка функціонування одоративної лексики у творах М. Коцюбинського. *Філологічні студії: Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. 2011. Вип. 6. С. 579–585.
5. Ключко Н. Л., Поздрань Ю. В. Частиномовна та функціонально-стилістична характеристика одоративної лексики у поетичній творчості Івана Драча. URL : <http://pozdran.vk.vntu.edu.ua/file/78e590dc0b2e7b096176d43eb4fab5d6.pdf> (дата звернення: 01.05.2019).
6. Паршак К. Д. Текст як об'єкт лінгвістичного дослідження. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 10: Проблеми граматики і лексикології української мови*. 2014. Вип. 11. С. 196–199.
7. Петрушенко О. О. Лексико-семантичне поле «час» в українській поезії другої половини ХХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». Київ, 2010. 20 с.
8. Ставицька Л. Стаття крізь призму запаху. *Вісник Львівського ун-ту : Серія філологічна*. 2006. Вип. 38, ч. II. С. 72–78.
9. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник / А. К. Мойсієнко, О. В. Бас-Кононенко, В. В. Бондаренко та ін. Київ : Знання, 2010. 270 с.
10. Турчак О. М. Частиномовна та функціонально-стилістична характеристика одоративної лексики у творах Григора Тютюнника. *Дослідження з лексикології і граматики української мови*. 2011. № 10. С. 275–282.
11. Ходарєва І. М. Лексико-семантичне й асоціативне поле «любов» у мові творів Павла Загребельного : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова». Харків, 2009. 19 с.

ДЖЕРЕЛА

1. Стельмах М. П. Чотири броди : роман. Київ : Рад. письменник, 1979. 527 с.

REFERENCES

1. Haydayenko I.V. Nazvy na poznachennya smaku: etymolohiya, semantyka, funktsionuvannya: avtoref. dys. kand. filol. nauk: 10.02.01. Zaporizhzhya, 2002. 16 s.
2. Dyatchuk V. V. Yak peredayet'sya v movi vidchuttya zapakhu. *Kul'tura slova*. Kyiv, 1978. Vyp. 15. S. 35–42.
3. Zhukovs'ka A. V. Taktyl'na povedinka movtsya v anhlomovnomu khudozhn'omu dyskursi: nominatyvnyy ta komunikatyvno-prahmatychnyy aspekty. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. filol. nauk: 10.02.04 «Hermans'ki movy». Kyiv, 2018. 230 s.
4. Inshakova I. Ye. Spetsyfyka funktsionuvannya odoratyvnoyi leksyky u tvorakh M. Kotsyubyns'koho. *Filolohichni studiyi: Naukovyy visnyk Kryvoriz'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*. Vyp. 6. 2011. S. 579–585.

5. Klochko N. L., Pozdran' Yu. V. Chastynomovna ta funktsional'no-stylistychna kharakterystyka odoratyvnoyi leksyky u poetychniy tvorchosti Ivana Dracha. URL : <http://pozdran.vk.vntu.edu.ua/file/78e590dc0b2e7b096176d43eb4fab5d6.pdf>.

6. Parshak K. D. Tekst yak ob'yekt linhvistychnoho doslidzhennya. *Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriya 10: Problemy hramatyky i leksykologiyi ukrayins'koyi movy*. 2014. Vyp. 11. S. 196–199.

7. Petrushenko O. O. Leksyko-semantychne pole «chas» v ukrainskii poezii druhoi polovyny KhKh st. : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk: 10.02.01 «Ukrainska mova». Kyiv, 2010. 20 s.

8. Stavys'tka L. Stat' kriz' pryzmu zapakhu. *Visnyk L'vivs'koho un-tu : Seriya filolohichna*. 2006. Vyp. 38, ch. 2. S. 72–78.

9. Suchasna ukrayins'ka literaturna mova: Leksykologiya. Fonetyka: pidruchnyk / A. K. Moysiienko, O. V. Bas-Kononenko, V. V. Bondarenko ta in. Kyiv : Znannya, 2010. 270 s.

10. Turchak O. M. Chastynomovna ta funktsional'no-stylistychna kharakterystyka odoratyvnoyi leksyky u tvorakh Hryhora Tyutyunyka. *Doslidzhennya z leksykologiyi i hramatyky ukrayins'koyi movy*. 2011. № 10. S. 275–282.

11. Khodarieva I. M. Leksyko-semantychne y asotsiatyvne pole «liubov» u movi tvoriv Pavla Zahrebelnoho : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. filol. nauk : 10.02.01 «Ukrainska mova». Kharkiv, 2009. 19 s.

Горобець Алла Володимирівна, асистент кафедри української та іноземних мов, Вінницький національний аграрний університет; аспірант кафедри української мови, Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського.

Горобець Алла Владимировна, асистент кафедри українського и иностранных языков, Винницкий национальный аграрный университет; аспирант кафедры украинского языка, Винницкий государственный педагогический университет имени Михаила Коцюбинского.

Alla Horobets, assistant of the department of Ukrainian and foreign languages, Vinnytsia National Agrarian University; post-graduate student of Ukrainian language department, Vinnytsia State Pedagogical University named by Michael Kotsyubinsky.

Стаття надійшла: 13.05.2019

Статтю прийнято до друку: 20.05.2019

УДК 811.161.2'23'373

DOI 10.31652/2521-1293-2019-28-55-64

ПСИХОЛОГІЧНЕ ТА ЛІНГВІСТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВИДІЛЕННЯ ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНОГО ПОЛЯ ДІСЛІВ ВІДЧУТТЯ

Наталя Остратюк

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Україна, м. Київ, вул. Пирогова, 9

e-mail: natalia_ostratiuk@ukr.net

ORCID: 0000-0003-4010-2952